

บทความวิจัย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษา

หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาชีววิทยา

คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ขจิตา สมเนตร *

ศิวพร หอมหวล [§]ปริญญ์ มุลสิน [†]ประพันธ์ ไตรยสุทธิ์ ^{**}ณัฐพงศ์ วงษ์ขุ่ม [‡]จตุรงค์ จงจิ้น ^{††}

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี กลุ่มเป้าหมายเป็นนักศึกษาทุกคนในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี จำนวน 50 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.967 วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์สหสัมพันธ์เพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ผลการวิจัย พบว่า 1) ความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาสูงที่สุด ได้แก่ ประสิทธิภาพแห่งตน รองลงมาคือ การมุ่งอนาคตควบคุมตน และการได้รับแบบอย่างความรับผิดชอบ ตามลำดับ และสามารถทำนายความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาได้ร้อยละ 60 ดังนั้นหลักสูตรควรออกแบบและปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยมุ่งเน้นการพัฒนาปัจจัยดังกล่าวเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษา

คำสำคัญ: การเรียนรู้ด้วยตนเอง, แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์, ประสิทธิภาพแห่งตน, การมุ่งอนาคตควบคุมตน

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., คณะวิทยาศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, Email: kajita.m@ubru.ac.th (Corresponding author)

[†] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., คณะวิทยาศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, Email: parinyamoonsin@gmail.com

[‡] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., คณะวิทยาศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, Email: nattapong.w@ubru.ac.th

[§] อาจารย์ ดร., คณะวิทยาศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, Email: siwaporn.h@ubru.ac.th

^{**} อาจารย์., คณะวิทยาศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, Email: prapun.t@ubru.ac.th

^{††} อาจารย์., คณะวิทยาศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, Email: jaturong.j@ubru.ac.th

Research Article

Factors Affecting Self-Directed Learning Ability of Students in Bachelor of Education, Department of Biology, Faculty of Science, Ubon Ratchathani Rajabhat University

Kajita Somnate ⁺⁺Parinya Moonsin ^{§§}Nattapong Wongchum ^{***}Siwaporn Homhuan ⁺⁺⁺Prapun Traiyasut ⁺⁺⁺Jaturong Jongjeen ^{§§§}

Abstract

This research aimed to study factors affecting self-directed learning ability of students in Bachelor of Education, Department of Biology, Faculty of Science, Ubon Ratchathani Rajabhat University. The focus group consisted of all 50 students in Bachelor of Education, Department of Biology, Faculty of Science, Ubon Ratchathani Rajabhat University. A questionnaire was used for collecting data with the reliability of 0.967. Data were analyzed by means, standard deviation, Pearson's product moment correlation coefficient, and stepwise multiple regression analysis. The results were that: 1) the level of self-directed learning ability of students overall and each side are at high level, self-reliant to efficient learner at the top one, followed by opening to chance for learning, and the last one is initiative and self-sufficient for learning respectively; 2) factors related to the self-directed learning ability of students are self-efficacy, locus of control and responsibility role models; and forecast self-directed learning ability of students at 60%. Therefore, the department should design and improve instructional model on developing such factors to enhance self-directed learning ability of students.

Keywords: self-directed learning, achievement motivation, self-efficacy, locus of control

⁺⁺ Assistant Professor Dr., Faculty of Science, Ubon Ratchathani Rajabhat University, Email: kajita.m@ubru.ac.th
(Corresponding author)

^{§§} Assistant Professor Dr., Faculty of Science, Ubon Ratchathani Rajabhat University, E-mail: parinyamoonsin@gmail.com

^{***} Assistant Professor Dr., Faculty of Science, Ubon Ratchathani Rajabhat University, Email: nattapong.w@ubru.ac.th

⁺⁺⁺ Lecturer Dr., Faculty of Science, Ubon Ratchathani Rajabhat University, Email: Siwaporn.h@ubru.ac.th

⁺⁺⁺ Lecturer., Faculty of Science, Ubon Ratchathani Rajabhat University, Email: prapun.t@ubru.ac.th

^{§§§} Lecturer., Faculty of Science, Ubon Ratchathani Rajabhat University, Email: jaturong.j@ubru.ac.th

(Received: 26/12/24, Revised: 19/06/25, Accepted: 04/08/25)

1. บทนำ

ยุคการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เป็นยุคก้าวข้ามสาระวิชาไปสู่การเรียนรู้ ผู้เรียนจำเป็นต้องมีทักษะต่าง ๆ เพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 โดยอาศัยปัจจัยภายใน คือ แรงจูงใจในการเรียนรู้ ซึ่งผู้เรียนต้องเรียนรู้ด้วยตนเอง และปัจจัยภายนอกคือ ผู้สอนเป็นผู้ออกแบบการเรียนรู้และอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ทำให้เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการเรียนแบบลงมือทำ ซึ่งสาระวิชาเป็นเพียงฐานความรู้ที่สำคัญและจากฐานเหล่านี้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินชีวิตที่มีการใช้ทักษะอาชีพ ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ตลอดจนทักษะการใช้สื่อและเทคโนโลยี ซึ่งรวมไปถึงการใช้ความคิดสร้างสรรค์ การสื่อสารและความร่วมมือ ซึ่งทักษะเหล่านี้จำเป็นต้องมีการปรับตัวต่อการใช้ชีวิตที่ซับซ้อน โดยผู้เรียนถูกคาดหวังให้มีความคิดสร้างสรรค์ (Erdem, 2019) ผลการวิจัยของ ชมพู เนื่องจามงค์และคณะ (2563) พบว่า การพัฒนาผู้เรียนที่เน้นรอบทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 กับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน ประกอบด้วยทักษะสำคัญ 3 ทักษะ ได้แก่ 1) ทักษะชีวิตและการทำงาน 2) ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี 3) ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม เข้ามามีส่วนร่วมในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียน เพื่อให้เกิดผลงานที่มาจากการสร้างสรรค์ชิ้นงาน (constructionism) เป็นการพัฒนาต่อยอดจากความรู้เชิงทฤษฎี ไปสู่การสร้างสรค์นวัตกรรมจากโครงงานที่ได้ลงมือปฏิบัติ

การเรียนรู้ด้วยตนเอง (self-directed learning) เป็นกระบวนการที่บุคคลคิดริเริ่มเองในการวินิจฉัยความต้องการในการเรียนรู้ กำหนดจุดมุ่งหมาย เลือกวิธีการเรียนจนถึงการประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ ทั้งนี้ โดยได้รับหรือไม่ได้รับการช่วยเหลือจากผู้อื่นก็ตาม (Knowles, 1975) เป็นคุณลักษณะที่สำคัญ ต่อการดำเนินชีวิตที่มีประสิทธิภาพ ดังแนวคิดของ Malcolm Knowles (Manning, 2007) ที่กล่าวถึงความสำคัญและการได้ประโยชน์จากการเรียนรู้ด้วยตนเองว่า บุคคลที่เรียนรู้ด้วยการริเริ่มของตนเองจะเรียนรู้ได้มากและดีกว่าบุคคลอื่นๆ เนื่องจากมีความตั้งใจ มีจุดมุ่งหมายและแรงจูงใจที่สูงกว่า ทำให้ได้ประโยชน์จากการเรียนรู้นั้นไปใช้ได้ดีกว่าและยาวนานกว่าคนที่เพียงผู้รับการถ่ายทอดจากผู้สอนอย่างเดียวเท่านั้น จากการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงอภิมานของ Boyer และคณะ (2014) พบว่า การเรียนรู้ด้วยตนเองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับโครงสร้างที่มีประสิทธิภาพ 5 อย่าง คือ การควบคุมตนเอง แรงจูงใจ การลงมือปฏิบัติ การรับรู้ความสามารถของตนเอง (self-efficacy) และการได้รับการสนับสนุน อีกทั้งผลการวิจัยเชิงคุณภาพของ ปัญญทัศน์ วีระพล และ อนรรฆ จรรย์ยานนท์ (2563) พบว่า กระบวนการเรียนรู้ของบุคคลที่มีระดับการเรียนรู้ด้วยตนเองในขั้นสูง ประกอบด้วย การวิเคราะห์ตนเอง รู้ขอบเขตเป้าหมาย รับผิดชอบ ควบคุม จัดการสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ ประเมินผลการเรียนรู้ และสามารถประยุกต์ให้เข้ากับการสร้างผลงานของตนเองได้โดยใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือ สามารถบูรณาการทักษะที่จำเป็นเชื่อมโยงการเรียนรู้กับการทำงานเป็นสิ่งเดียวกัน ปัจจัยที่ส่งผล คือ มีการจัดการสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ดี การมีปฏิสัมพันธ์ และการสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ ขณะที่ Song and Hill (2007) กล่าวว่า คุณลักษณะของผู้ที่

มีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ได้แก่ การใช้แหล่งทรัพยากร การใช้กลยุทธ์ด้านความคิด และการใช้แรงจูงใจ เพื่อใช้ในกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นของตนเอง (autonomous learning processes) สำหรับใช้ในบริบทของการเรียนรู้เฉพาะที่ (specific learning context) โดยเฉพาะการเรียนรู้ผ่านทางออนไลน์ (online learning environments)

เมื่อโลกมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ความรู้กำลังขยายตัวอย่างรวดเร็วในหลายสาขา เทคโนโลยีใหม่ๆ ที่เริ่มเข้ามามีบทบาท เช่น ปัญญาประดิษฐ์ CRISPR และเมตาเวิร์ส ยังคงกำหนดรูปลักษณ์ของสภาพแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง นั่นคือการนำมาซึ่งความท้าทายและโอกาสใหม่ๆ (Connie, 2016) ดังนั้น การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Directed Learning) จึงเป็นความสามารถในการควบคุมกระบวนการเรียนรู้ของตนเองโดยการตั้งเป้าหมายหาทรัพยากรและประเมินความก้าวหน้าอย่างอิสระ ซึ่งนักวิชาการจำนวนมากกล่าวถึงลักษณะบุคคลที่ไม่มีทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผลที่ตามมาหลายอย่างอาจเกิดขึ้น ซึ่งส่งผลกระทบทั้งในชีวิตส่วนตัว สังคมและอาชีพ (Connie, 2016; Loeng, 2020; Ahammad, 2023) ดังนี้ 1. การพึ่งพาผู้อื่นมากเกินไป 2. การเรียนรู้ตลอดชีวิตไม่พัฒนา 3. ความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงที่ต่ำลง 4. การคิดและการแก้ปัญหาไม่พัฒนา 5. ความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเองน้อยลง 6. การหยุดชะงักในพัฒนาการส่วนบุคคล 7. แรงจูงใจที่ลดลง 8. การใช้ทรัพยากรที่จำกัด 9. การบริหารเวลาอย่างไม่มีประสิทธิภาพ และ 10. ช่องว่างความรู้ที่เพิ่มขึ้น การเรียนรู้ด้วยตนเองจึงเป็นทักษะที่สำคัญสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการพัฒนาบุคคลให้มีความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคมและการทำงาน ดังนั้น เพื่อแก้ไขความท้าทายเหล่านี้ ระบบการศึกษาและบุคคลเองจำเป็นต้องมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง ให้สามารถเติบโตและพัฒนาตนเองตลอดชีวิต พร้อมรับมือกับความท้าทายและการเปลี่ยนแปลงในสังคมที่ซับซ้อนและมีการแข่งขันสูง (อรณิชา ทศตาและคณะ, 2567)

หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี เปิดรับนักศึกษาปีแรกในปีการศึกษา 2566 โดยมุ่งผลิตครูชีววิทยาฐานสมรรถนะที่มีคุณภาพ มีความรู้คู่คุณธรรมและมีจรรยาบรรณวิชาชีพครู สามารถบูรณาการความรู้ ทักษะทางวิทยาศาสตร์ เจตคติ และจริยธรรมแห่งวิชาชีพไปสู่การจัดการศึกษาในบริบทของชุมชน พัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีสติปัญญา และมีความสามารถ อยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างมีความสุข รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและสามารถเผชิญปัญหาหรือวิกฤติได้ด้วยสติปัญญา นักศึกษาจึงต้องมีความพร้อมทั้งกายและใจและจำเป็นต้องมียุทธวิธีในการเรียนรู้ที่ดี โดยเฉพาะทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อให้การศึกษาตลอดหลักสูตรประสบความสำเร็จ และออกไปประกอบอาชีพครูได้อย่างมีมาตรฐาน

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ประสิทธิภาพแห่งตน และการมุ่งอนาคตควบคุมตน และ

ปัจจัยสภาพแวดล้อม ได้แก่ การสนับสนุนจากคนรอบด้าน การได้รับแบบอย่างความรับผิดชอบ บรรยากาศทางสังคมและสภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัย การศึกษาครั้งนี้จะได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการออกแบบและปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตร เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองดียิ่งขึ้น เป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาและพัฒนานักศึกษาไปสู่ทิศทางที่พึงประสงค์ต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลและร่วมกันทำนายความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาหลักสูตร ครุศาสตรบัณฑิต สาขาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

3. การทบทวนวรรณกรรม

ความหมายของการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ความหมายของคำว่า “การเรียนรู้ด้วยตนเอง” (Self-directed Learning) ได้มีผู้ให้คำจำกัดความ ดังนี้ รุ่งฟ้า กิตติญาณสันต์ (2552) การเรียนรู้ด้วยตนเอง หมายถึง กระบวนการซึ่งผู้เรียนแต่ละคนมีความคิดริเริ่มด้วยตนเอง โดยอาศัยความช่วยเหลือจากผู้อื่นหรือไม่ต้องก็ได้ โดยผู้เรียนจะทำการวิเคราะห์ความต้องการที่จะเรียนรู้ กำหนดเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์การเรียนรู้ เลือกวิธีการเรียนรู้ การแสวงหาแหล่งความรู้ การรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลรวมทั้งประเมินตนเองโดยอาจารย์ทำหน้าที่กระตุ้นและให้คำปรึกษาแก่ผู้เรียน

Knowles (1975) การเรียนรู้ด้วยตนเอง หมายถึง กระบวนการในการริเริ่มวิเคราะห์ความต้องการในการเรียนรู้ด้วยตนเองของบุคคล โดยมีการกำหนดเป้าหมาย วางแผนในการเรียนรู้ การแสวงหาแหล่งข้อมูล เลือกและนำแหล่งข้อมูลมาประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้ที่เหมาะสมและเป็นระบบ อีกทั้งมีการประเมินผลการเรียนทั้งการได้รับหรือไม่ได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่นอาศัยก็ตาม

สมคิด อิศระวัฒน์ (2541) การเรียนรู้ด้วยตนเอง หมายถึง การเรียนรู้ที่ผู้เรียนสนใจ มีเจตนาที่จะเรียนรู้ด้วยความอยากรู้อยากเรียน หรือต้องการจะเรียนในสิ่งนั้นโดยมิได้ถูกบังคับ

ภมรศรี ศรีวงศ์พันธ์ (2549) การเรียนรู้ด้วยตนเอง หมายถึง การเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มด้วย ตนเอง ในการวินิจฉัยความต้องการการเรียนรู้ กำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้ รับผิดชอบในการวางแผน ปฏิบัติและประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง โดยจะได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นหรือไม่ก็ตาม

ความสำคัญของการเรียนรู้ด้วยตนเอง

พัชรี มะสมแสง (2544) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการจัดการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง สรุปได้ดังนี้

1. จุดประสงค์หลักของการศึกษาจะต้องเป็นการพัฒนาทักษะของการแสวงหาความรู้ ผู้ที่มีการศึกษาจะต้องมีใช้ผู้ที่มีความรู้พื้นฐานทางวิชาการหรือวิชาชีพเท่านั้น แต่จะต้องมีความสามารถในการแสวงหาความรู้ใหม่ๆ อย่างชำนาญไปตลอดชีวิต
2. การศึกษาไม่จำเป็นที่จะต้องเกิดขึ้นเฉพาะในโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาเท่านั้น เพราะการเรียนรู้ในชีวิตคนเราจะต้องเรียนจากสิ่งที่เราทำ ประสบการณ์ของเราคือประสบการณ์การเรียนรู้ ทุกสิ่งทุกอย่างในชีวิตเราคือแหล่งเรียนรู้ทั้งสิ้น
3. การศึกษาจะต้องไม่จำกัดอยู่เฉพาะในวัยเด็กเท่านั้น การศึกษาคือการเรียนรู้ตลอดชีวิต สิ่งที่เราเรียนตอนเด็กๆ ควรจะเป็นทักษะการแสวงหาความรู้ การใช้ความรู้ ความเข้าใจ ทักษะคิด และคุณค่าจำเป็นแก่การดำรงชีวิตที่มีความสุขและเป็นประโยชน์ต่อสังคม
4. การเรียนรู้ในแบบที่ผู้เรียนมีอิสระและชี้นำตัวเอง สอดคล้องกับกระบวนการจิตวิทยาธรรมชาติของมนุษย์ คือ มนุษย์มีความต้องการส่วนลึกที่จะเป็นอิสระชี้นำตัวเอง และสิ่งหนึ่งที่เป็นธรรมชาติของการบรรลุจุดหมายของบุคคล คือ ความสามารถในการรับผิดชอบชีวิตของตนเองและการชี้นำตัวเองได้มากขึ้น
5. การที่ผู้เรียนมีส่วนในการเลือกเรียนสิ่งที่ต้องการเรียนและมีส่วนในการกำหนดวิธีเรียนเองย่อมจะต้องเรียนได้ดีและเรียนรู้ได้มากกว่าผู้เรียนที่ต้องเรียนในแบบที่ถูกกำหนดให้เรียน
6. การเรียนการสอนแบบเน้นให้ผู้เรียนรู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ เป็นของตัวเอง รู้จักตัดสินใจและมีความรับผิดชอบในตัวเองอันเป็นจุดมุ่งหมายที่สำคัญของการศึกษา

Knowles (1975) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการเรียนรู้ด้วยตนเอง ไว้ ดังนี้

1. ผู้ที่เรียนรู้จากการเริ่มต้นด้วยตนเองเองจะเรียนได้มากกว่าและดีกว่าผู้ที่เป็นเพียงผู้รับ หรือรอการถ่ายทอดจากผู้รู้หรือครู โดยผู้ที่เรียนรู้ด้วยตนเองจะเรียนอย่างตั้งใจ มีแรงจูงใจและมีจุดมุ่งหมายสูง และนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ประโยชน์ได้ดีและยาวนานกว่าผู้ที่รับคำสอนแต่เพียงอย่างเดียว
2. การเรียนรู้ด้วยตนเองสอดคล้องกับพัฒนาการทางจิตวิทยาและกระบวนการทางธรรมชาติมากกว่า คือ วัยเด็กเป็นธรรมชาติที่ต้องพึ่งพาผู้อื่น ต้องการผู้ปกครอง ครู หรือบุคคลดูแลช่วยตัดสินใจ เมื่อเติบโตต้องการเป็นอิสระและจะลดการพึ่งพาผู้ปกครอง ครู หรือบุคคล เกิดการพัฒนาในลักษณะความเป็นตัวของตัวเอง มีการชี้นำตนเองมากขึ้น
3. นวัตกรรมทางการศึกษาเพิ่มขึ้นมาก เช่น มีหลักสูตรใหม่ ห้องเรียนแบบเปิดศูนย์ วิทยบริการ การศึกษาอย่างอิสระ โปรแกรมการเรียนที่จัดสำหรับบุคคลภายนอก การเรียนการสอนด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ หรือสื่อ

อิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ เป็นต้น รูปแบบของนวัตกรรมเหล่านี้ล้วนผลักระบบการรับผิดชอบ ไปสู่ผู้เรียนโดยมุ่งหมายให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองเป็นสำคัญ

4. การเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นความอยู่รอดของชีวิตในฐานะที่เป็นบุคคล เนื่องจากโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและตลอดเวลา จึงนำไปสู่ความจำเป็นในการเรียนรู้และเป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต

องค์ประกอบที่มีผลต่อความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง

Downing and Thackeray (1971) ได้แบ่งองค์ประกอบที่มีผลต่อความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองไว้ดังนี้

1. องค์ประกอบทางกาย ได้แก่ การบรรลุวุฒิภาวะทางด้านร่างกายทั่วไป เช่น การมองเห็น การได้ยิน
2. องค์ประกอบทางสติปัญญา ได้แก่ ความพร้อมด้านสติปัญญา ความสามารถในการรับรู้และความสามารถในการแก้ปัญหา การคิดอย่างมีเหตุผล
3. องค์ประกอบด้านอารมณ์ แรงจูงใจและบุคลิกภาพ ได้แก่ ความมั่นคงทางด้านอารมณ์และความต้องการที่จะเรียนรู้
4. องค์ประกอบทางด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ความสามารถในการสื่อสารที่ได้จาก ครอบครัว ประสบการณ์ด้านสังคม

พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา (2542) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่มีผลต่อการเรียนรู้ไว้ 5 องค์ประกอบ ดังนี้

1. วุฒิภาวะ (Maturity)
2. ความพร้อมในการเรียนรู้ (Readiness)
3. แรงจูงใจ (Motivation)
4. การเสริมแรง (Reinforcement)
5. การถ่ายทอดโยงการเรียนรู้ (Transfer of Learning)

รูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง

Brockett and Hiemstra (1991) ได้เสนอองค์ประกอบเพื่อความเข้าใจในกรอบแนวคิดของการชี้นำตนเองในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ (Self-Direction in Adult Learning) โดยเรียกว่า The Personal Responsibility Orientation (PRO) Model ประกอบไปด้วย

1. ความรับผิดชอบในตัวบุคคล (personal responsibility) หมายถึง การกระตุ้นเพื่อให้เกิดความตระหนักในความจำเป็นที่จะต้องมีการเรียนรู้และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบในตนเองในการที่จะตัดสินใจเรียนรู้ การวางแผนการเรียนรู้ การดำเนินงานและการประเมินตนเองในการเรียนรู้

2. ผู้เรียนที่มีลักษณะชี้นำตนเอง (learner self-direction) หมายถึง คุณลักษณะเฉพาะตัวหรือบุคลิกภาพของผู้เรียนที่เอื้อและสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะที่เกิดจากภายในตัวของผู้เรียนเอง

3. การเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง (Self-directed learning) หมายถึง กิจกรรมที่เกิดขึ้นในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง ซึ่งอาจเกิดจากการจัดการของผู้สอน หรือการวางแผนการเรียนรู้ของผู้เรียนเอง แต่ความสำคัญของผู้สอนนั้นจะเป็นเพียงผู้คอยช่วยเหลือ แนะนำหรืออำนวยความสะดวกในการเรียนรู้เท่านั้น ส่วนการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งหมดนั้นจะเป็นการดำเนินการโดยผู้เรียนทั้งสิ้น

4. ปัจจัยแวดล้อมทางสังคม (The Social Context) หมายถึง การคำนึงถึงสภาพแวดล้อมทาง สังคมของผู้เรียน ซึ่งผู้เรียนยังคงสภาพความเป็นอยู่จริงในสังคม เช่น สภาพครอบครัว การทำงาน สิ่งแวดล้อม ฯลฯ

5. กระบวนการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง Knowles (1975) ได้อธิบายถึงกระบวนการของการชี้นำตนเอง ประกอบด้วย 1) ความริเริ่มในตัวของผู้เรียนโดยจะมีความช่วยเหลือจากคนอื่นหรือไม่ก็ตาม 2) วิเคราะห์ความต้องการในการเรียนรู้ 3) คิดวิธีการในการเรียนรู้เพื่อไปยังจุดมุ่งหมาย 4) เลือกแหล่งทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้ 5) เลือกและดำเนินการตามวิธีการและยุทธศาสตร์ในการเรียนรู้ 6) ทำการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

Griffin (1983) ได้แบ่งรูปแบบการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองออกเป็น 5 รูปแบบดังนี้

1. รูปแบบการเรียนรู้ที่ใช้สัญญาการเรียนรู้ (learning contract) เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ด้วยตนเองตามแนวความคิดการเรียนรู้เป็นกลุ่มของโนลส์ (The Knowles group learning stream)

2. รูปแบบการใช้โครงการการเรียนรู้ (learning project) เป็นตัวบ่งชี้การมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเองตามแนวคิดโครงการเรียนรู้แบบผู้ใหญ่ของทัฟ (The Tough adult learning project stream)

3. รูปแบบการใช้บทเรียนสำเร็จรูป (individualized program instruction) ตามแนวคิดของสกินเนอร์ (Skinner) แต่เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการนำของครู (teacher-directed learning)

4. รูปแบบที่ไม่ใช่การจัดการเรียนการสอนทั่วไป (non-traditional institutional) ได้แก่ กลุ่มผู้เรียนที่เรียนโดยสมัครใจ หวังที่จะได้ความรู้ เช่น การศึกษาที่จัดขึ้นสำหรับบุคคลภายนอกให้ได้รับประกาศนียบัตรการศึกษาที่เป็นหน่วยประสบการณ์ชีวิต เป็นต้น

5. รูปแบบการเรียนรู้ประสบการณ์ชีวิต (experiential learning)

หลักการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง

วัฒนาพร ระงับสุข (2545) ได้เสนอหลักการเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองไว้ดังนี้

1. ศึกษาผู้เรียนเป็นรายบุคคล เนื่องจากผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกัน ทั้งในด้านความสามารถในการเรียนรู้ วิธีการเรียนรู้ เจตคติ เป็นต้น ดังนั้นการจัดการเรียนรู้จึงต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านความสามารถในการเรียนรู้และวิธีการเรียนรู้ โดยจัดการเรียนรู้ เนื้อหาและสื่อที่เอื้อต่อการเรียนรู้รายบุคคล รวมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้นำเอาประสบการณ์ของตนเองมาใช้ในการเรียนรู้ด้วย

2. จัดให้ผู้เรียนมีส่วนรับผิดชอบในการเรียน การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีเมื่อผู้เรียนมีส่วนร่วมรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง ดังนั้น การจัดการเรียนรู้จึงควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีบทบาท ตั้งแต่การวางแผนกำหนดเป้าหมาย การเรียนที่สอดคล้องกับความต้องการของตนหรือกลุ่ม การกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียน การเลือกใช้วิธีการเรียนรู้ การใช้แหล่งข้อมูล ตลอดจนจนถึงการประเมินผลการเรียนของตน

3. พัฒนาทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียน การจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้เรียนจะต้องได้รับการฝึกฝนให้มีทักษะและยุทธศาสตร์การเรียนรู้ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง เช่น การบันทึกข้อความ การจัดประเภทหมวดหมู่ การสังเกต การแสวงหาและใช้แหล่งความรู้ เทคโนโลยี และสื่อที่สนับสนุนการเรียน รวมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ในการตัดสินใจ แก้ปัญหาคำหนดแนวทางการเรียนรู้และเลือกวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเอง

4. พัฒนาทักษะการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น การเรียนรู้ด้วยตนเองไม่ได้หมายความว่าผู้เรียนต้องเรียนคนเดียว โดยไม่มีชั้นเรียนหรือเพื่อนเรียน ยกเว้นการเรียนแบบรายบุคคล โดยทั่วไปแล้วในการเรียนรู้ด้วยตนเองผู้เรียนจะได้ทำงานร่วมกับเพื่อน กับครูและบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นจึงต้องพัฒนาทักษะการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นให้กับผู้เรียนเพื่อให้รู้จักการทำงานเป็นทีม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกับเพื่อนที่มีความรู้ความสามารถทักษะเจตคติที่แตกต่างกัน เพื่อให้สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในกระบวนการเรียนรู้

5. พัฒนาทักษะการประเมินตนเองและการร่วมมือกันประเมินในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการประเมินการเรียนรู้ ดังนั้นจึงต้องพัฒนาทักษะการประเมินให้แก่ผู้เรียน และสร้างความเข้าใจให้แก่ผู้เรียนว่าการประเมินตนเองเป็นส่วนหนึ่งของระบบประเมินผล รวมทั้งยอมรับผลการประเมินจากผู้อื่นด้วย นอกจากนี้ต้องจัดให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์การประเมินผลหลายๆ รูปแบบ

6. จัดปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน สภาพแวดล้อมเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ดังนั้น บริเวณโรงเรียนจึงต้องจัดให้เป็นแหล่งความรู้ที่นักเรียนจะค้นคว้าด้วยตนเองได้ เช่น ศูนย์วิทยากร บทเรียนสำเร็จรูป ชุดการสอน ฯลฯ รวมทั้งบุคลากร เช่น ครูประจำศูนย์วิทยบริการที่ช่วยอำนวยความสะดวกและแนะนำเมื่อผู้เรียนต้องการ

สถานศึกษากับส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษา

ความสำเร็จในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาจะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพได้นั้น มีพื้นฐานมาจากพฤติกรรมความพร้อมในการเรียนรู้ของนักศึกษาเป็นสำคัญ การให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบุคลิกและสอดคล้องกับเทคโนโลยีนวัตกรรมใหม่ การศึกษาในปัจจุบันการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นบุคลิกลักษณะที่มีอยู่ในตัวบุคคลในระดับมากน้อยแตกต่างกันขึ้นอยู่กับสถานการณ์การเรียนรู้และศักยภาพในตัวบุคคล (อดิพล

เป็ยทองและคณะ, 2557) นอกเหนือจากพฤติกรรมความพร้อมในตัวนักศึกษา ต่อประสิทธิภาพการเรียนรู้ด้วยตนเองแล้ว สภาพแวดล้อมในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดี ดังที่ คณะกรรมการประกันคุณภาพภายในระดับอุดมศึกษา (2558) ได้กำหนดระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ภายในองค์กรประกอบที่ 6 สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ไว้ว่า การดำเนินการบริหารหลักสูตรของสถาบันการศึกษา ระดับอุดมศึกษา จะต้องมียปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งคือ สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย ความพร้อมทาง กายภาพ เช่น ความพร้อมด้านอุปกรณ์ ความพร้อมด้านเทคโนโลยี ความพร้อมด้าน การให้บริการ เช่น ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ ห้องทำวิจัยอุปกรณ์การเรียนการสอน ห้องสมุด หนังสือ ตำรา วารสาร ฐานข้อมูลการสืบค้น แหล่ง เรียนรู้ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ การบริการเทคโนโลยีสารสนเทศ คอมพิวเตอร์ Wi-Fi และอื่น ๆ สิ่งสนับสนุนเหล่านี้ต้องมีปริมาณที่เพียงพอ มีคุณภาพพร้อมใช้งาน รวมทั้งการบำรุงรักษาที่ส่งเสริมสนับสนุนให้นักศึกษาสามารถเรียนรู้ได้ อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลตามมาตรฐานผลการเรียนรู้ที่กำหนดตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา แห่งชาติ

มาริสา ธรรมมะ (2545) ได้กล่าวว่าสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิด พัฒนาการในการเรียนรู้ โดยเฉพาะส่วนที่เกี่ยวกับอาคารประกอบการ รวมทั้งวัสดุอุปกรณ์ที่อยู่โดยรอบตัวผู้เรียน ซึ่งอิทธิพลต่อพฤติกรรมและการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ของผู้เรียน เนื่องจากสภาพแวดล้อมทุกอย่างต่างมีผลต่อ จิตใจในการสร้างเสริมหรือบั่นทอนขวัญและกำลังใจในการเรียนรู้ของผู้เรียน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นัตตา อังสุวาทย์ (2550) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนวิชาเคมีที่เน้น กระบวนการเรียนรู้แบบนำตนเองของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ในการดำเนินการวิจัย ได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี นำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดและพัฒนาเป็นรูปแบบการเรียนการสอนแบบนำตนเองซึ่งมี 3 ขั้นตอน กล่าวคือ 1) การดำเนินการก่อนการเรียน 2) กระบวนการเรียนการสอน และ 3) การประเมินผล ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการ เรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพทำให้ผู้เรียนกลุ่มทดลองที่มีทักษะพื้นฐานการเรียนรู้ระดับสูงได้พัฒนา ตนเองให้เป็นผู้มีลักษณะการเรียนรู้แบบนำตนเอง โดยเปรียบเทียบกับก่อนการทดลองและกลุ่มควบคุมอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเคมีพบว่า ผู้เรียนกลุ่ม ทดลองทั้งภาพรวมและกลุ่มที่ มีทักษะพื้นฐานต่างกันได้ผลการเรียนสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ยังพบว่า ทักษะ พื้นฐานการเรียนรู้ของผู้เรียนส่งผลต่อลักษณะการเรียนรู้แบบนำตนเองแต่ไม่เกิดปฏิสัมพันธ์กับกระบวนการเรียนรู้

แสงเดือน เจริญนิม และคณะ (2555) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความสามารถในการเรียนรู้แบบนำตนเองของ นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมีความสามารถในการเรียนรู้แบบนำตนเองอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาเป็นราย ด้าน พบว่านิสิตมีการเรียนรู้แบบนำตนเองอยู่ในระดับสูงทุกด้าน โดยด้านความสามารถในการใช้ทักษะการศึกษา

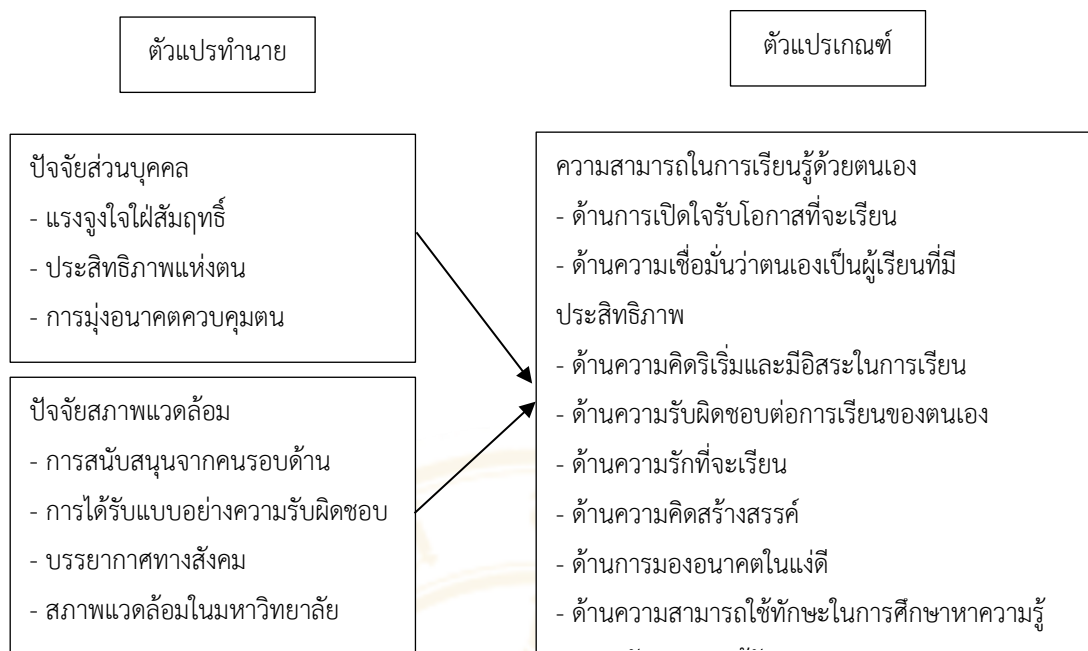
หาความรู้และทักษะแก้ปัญหา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงที่สุด ด้านความคิดริเริ่มและมีอิสระในการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำที่สุด

Douglass and Morris (2014) ได้วิจัยเกี่ยวกับทัศนคติของนักศึกษาระดับปริญญาตรีเกี่ยวกับการเรียนรู้แบบนำตนเอง (Student Perspectives on Self-Directed Learning) ได้รวบรวมข้อมูลของนักศึกษา 8 กลุ่ม ซึ่งจากการรวบรวมข้อมูลมี 3 รูปแบบที่สามารถตอบสนองกับกลุ่มเป้าหมาย ในการวิจัย คือ 1. นักศึกษา 2. คณะ และ 3. การบริหาร ซึ่งสิ่งที่สนับสนุนและเป็นอุปสรรคในการที่จะส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีการเรียนรู้แบบนำตนเองมากที่สุด คือ การเรียนรู้ของนักเรียนจะอยู่ในการควบคุมของตัวนักเรียนเอง แต่พวกเขาจะไม่ทราบว่าอาจารย์หรือผู้บริหารมีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ของพวกเขาในความพยายามที่จะช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ได้ตรงตามกระบวนการเรียนรู้แบบนำตนเอง การศึกษาในครั้งนี้ได้รวมความคิดริเริ่ม การประเมินผล รวมถึงการพัฒนาองค์กรนักศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับการแสดงความคิดเห็นและความกังวลของนักศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้และการประเมินผลของตนเอง

Skager and Dave (1977) กล่าวว่า ลักษณะสำคัญที่จะต้องพัฒนาให้ผู้เรียนในการจัดการเรียนการสอนแบบนำตนเอง คือการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความสำคัญของผู้เรียนเป็นรายบุคคล ได้แก่ ความแตกต่างในความสามารถ ความรู้พื้นฐาน ความสนใจเรียน วิธีการเรียนรู้ จัดเนื้อหาและสื่อให้เหมาะสม

Monroe (2014) ได้ทำการวิจัย เรื่องการประเมินผลของการเตรียมพร้อมในการเรียนรู้แบบนำตนเอง ในด้านการศึกษาทางการแพทย์ (The Assessment of Self-Directed Learning Readiness in Medical Education) วัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ คือการสำรวจ การประเมินการกำกับตนเอง ความพร้อมในการเรียนรู้ในการประเมินผลแบบองค์รวมของความรู้และทักษะของนักศึกษาแพทย์ ในภาคการศึกษาสุดท้ายก่อนที่จะจบการศึกษา ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าผู้เข้าร่วมเป็นนักเรียนที่มีประสิทธิภาพและได้คะแนนสูงในการเรียนรู้และการเตรียมพร้อมในการเรียนรู้แบบกำกับตนเอง ผลการวิเคราะห์ทางสถิติไม่มีความแตกต่างของ แต่ละบุคคล ตัวแปรอิสระพิจารณาจากส่วนประกอบของการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเตรียมความพร้อมในการเรียนรู้ของนักศึกษาแพทย์ที่มีการประเมินผลการปฏิบัติงานในด้านต่างๆ ผลการวิเคราะห์ในครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าแม้จะมีวิธีการประเมินผลการเรียนที่หลากหลายที่ใช้ในการศึกษาทางการแพทย์ แต่วิธีที่พิจารณาให้เห็นถึงภาพรวมของการศึกษาได้ดีที่สุด คือการเรียนรู้ด้วยตนเองและความต้องการการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยตนเองพร้อมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปกรอบแนวคิดการวิจัย ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาออกเป็น 2 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยสภาพแวดล้อม ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ที่มา: ผู้นิพนธ์

4. ระเบียบวิธีวิจัย

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาทุกคนในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ในปีการศึกษา 2567 จำนวน 50 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระหรือตัวแปรทำนาย ได้แก่ 1) ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ประสิทธิภาพแห่งตน และการมุ่งอนาคตควบคุมตน 2) ปัจจัยสภาพแวดล้อม ได้แก่ การสนับสนุนจากคนรอบด้าน การได้รับแบบอย่างความรับผิดชอบ บรรยากาศทางสังคมและสภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัย

ตัวแปรตามหรือตัวแปรเกณฑ์ ได้แก่ ความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง 8 ด้านได้แก่ 1) ด้านการเปิดใจรับโอกาสที่จะเรียน 2) ด้านความเชื่อมั่นว่าตนเองเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ 3) ด้านความคิดริเริ่มและมีอิสระในการเรียน 4) ด้านความรับผิดชอบต่อการเรียนของตนเอง 5) ด้านความรักที่จะเรียน 6) ด้านความคิดสร้างสรรค์ 7) ด้านการมองอนาคตในแง่ดี 8) ด้านความสามารถใช้ทักษะในการศึกษาหาความรู้และทักษะการแก้ปัญหา

สมมติฐานการวิจัย

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ประสิทธิภาพแห่งตน การมุ่งอนาคตควบคุมตน การสนับสนุนจากคนรอบด้าน การได้รับแบบอย่างความรับผิดชอบ บรรยากาศทางสังคมและสภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัย มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง แบ่งเป็น 4 ตอน ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ และชั้นปี 2) ปัจจัยส่วนบุคคล 3) ปัจจัยสภาพแวดล้อม และ 4) พฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยที่ข้อคำถามในตอนที่ 2-4 จำนวน 79 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่าแบบของลิเคิร์ต (Likert's scale) 5 ระดับ ข้อคำถามได้จากการศึกษาทฤษฎี งานวิจัย แนวคิดต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ด้วยตนเองในระดับอุดมศึกษา ผ่านการหาประสิทธิภาพของเครื่องมือ โดยค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60-1.00 หลังจากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ได้ค่าอำนาจจำแนก ระหว่าง .317 ถึง .781 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับสัมประสิทธิ์อัลฟาครอนบัค เท่ากับ 0.967 แบ่งเป็นรายด้านดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามรายด้าน

แบบสอบถามรายด้าน	ค่าความเชื่อมั่น ของแบบสอบถามรายด้าน
ปัจจัยส่วนบุคคล	
1. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (X_1)	0.842
2. ประสิทธิภาพแห่งตน (X_2)	0.873
3. การมุ่งอนาคตควบคุมตน (X_3)	0.759
ปัจจัยสภาพแวดล้อม	
1. การสนับสนุนจากคนรอบด้าน (X_4)	0.956
2. การได้รับแบบอย่างความรับผิดชอบ (X_5)	0.796
3. บรรยากาศทางสังคม (X_6)	0.753
4. สภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัย (X_7)	0.837

แบบสอบถามรายด้าน	ค่าความเชื่อมั่น ของแบบสอบถามรายด้าน
ความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง	
1. ด้านการเปิดใจรับโอกาสที่จะเรียน	0.906
2. ด้านความเชื่อมั่นว่าตนเองเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ	0.840
3. ด้านความคิดริเริ่มและมีอิสระในการเรียน	0.755
4. ด้านความรับผิดชอบต่อการเรียนของตนเอง	0.794
5. ด้านความรักที่จะเรียน	0.874
6. ด้านความคิดสร้างสรรค์	0.873
7. ด้านการมองอนาคตในแง่ดี	0.771
8. ด้านความสามารถใช้ทักษะในการศึกษาหาความรู้และทักษะการแก้ปัญหา	0.875

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยนำแบบสอบถามแจกให้กับนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
2. เก็บแบบสอบถามทั้งหมดคืน หลังจากนั้นตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม
3. นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลในขั้นตอนต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ระดับความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยสภาพแวดล้อมโดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย ในแต่ละระดับของบุญชม ศรีสะอาด (2553) ดังนี้

คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 4.51 – 5.00 หมายถึง ความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 – 4.50 หมายถึง ความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 2.51 – 3.50 หมายถึง ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 1.51 – 2.50 หมายถึง ความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 1.00 – 1.50 หมายถึง ความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

2. ตรวจสอบสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทำนายทุกตัวและตัวแปรเกณฑ์ตามข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์ด้วยการถดถอยเชิงเส้น (linear regression analysis) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เชิงเส้นอย่างง่ายของเพียร์สัน (Pearson product moment correlation coefficient) และค่า Tolerance และ VIF เพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงเส้นพหุ (multicollinearity)

3. ทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยใช้สถิติวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณแบบขั้นตอน (stepwise multiple regression analysis)

5. ผลการวิจัย

จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษา

ความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง	ระดับความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง		
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
1. ด้านการเปิดใจรับโอกาสที่จะเรียน	4.58	.582	มากที่สุด
2. ด้านความเชื่อมั่นว่าตนเองเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ	4.43	.679	มาก
3. ด้านความคิดริเริ่มและมีอิสระในการเรียน	4.07	.965	มาก
4. ด้านความรับผิดชอบต่อการเรียนของตนเอง	4.39	.684	มาก
5. ด้านความรักที่จะเรียน	4.47	.640	มาก
6. ด้านความคิดสร้างสรรค์	4.39	.708	มาก
7. ด้านการมองอนาคตในแง่ดี	4.41	.769	มาก
8. ด้านความสามารถใช้ทักษะในการศึกษาหาความรู้ และทักษะการแก้ปัญหา	4.38	.695	มาก
ภาพรวม	4.39	.736	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.39$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักศึกษามีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองในด้านการเปิดรับโอกาสที่จะเรียนในระดับมากที่สุด สำหรับด้านที่มีระดับความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านความคิดริเริ่ม และมีอิสระในการเรียน

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยสภาพแวดล้อม

รายการ	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
ปัจจัยส่วนบุคคล			
1. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (X_1)	4.47	.596	มาก
2. ประสิทธิภาพแห่งตน (X_2)	4.48	.624	มาก
3. การมุ่งอนาคตควบคุมตน (X_3)	4.43	.724	มาก
ภาพรวม	4.46	.641	มาก
ปัจจัยสภาพแวดล้อม			
1. การสนับสนุนจากคนรอบด้าน (X_4)	3.93	.372	มาก
2. การได้รับแบบอย่างความรับผิดชอบ (X_5)	3.94	.247	มาก
3. บรรยากาศทางสังคม (X_6)	3.94	.243	มาก
4. สภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัย (X_7)	3.90	.318	มาก
ภาพรวม	3.93	.301	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ทั้งปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยสภาพแวดล้อม โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ในส่วนของปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประสิทธิภาพแห่งตนอยู่ในระดับสูงสุด รองลงมาได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และการมุ่งอนาคตควบคุมตน ตามลำดับ สำหรับปัจจัยสภาพแวดล้อม พบว่า การได้รับแบบอย่างความรับผิดชอบและบรรยากาศทางสังคมอยู่ในระดับสูงสุด รองลงมาได้แก่ การสนับสนุนจากคนรอบข้าง และสภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัย ตามลำดับ

ตารางที่ 4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยสภาพแวดล้อมและความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษา

ตัวแปร	X_1	X_2	X_3	X_4	X_5	X_6	X_7	Y
X_1	1.00	.646**	.557**	.169	.154	.098	.089	.583**
X_2		1.00	.617**	.403**	.272	.329**	.232	.697**
X_3			1.00	.048	.421**	.261	.026	.644**
X_4				1.00	.286*	.516**	.002	.199
X_5					1.00	.649**	.311*	.459**
X_6						1.00	.217	.398**
X_7							1.00	.096
Y								1.00

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05, ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยสภาพแวดล้อมที่สัมพันธ์กับความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษา มีค่าไม่เกิน .80 แสดงว่าตัวแปรทำนายทุกตัวไม่เกิดความสัมพันธ์เชิงพหุระหว่างปัจจัย สามารถใช้ตัวแปรทำนายทุกตัววิเคราะห์ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษา อีกทั้งความสัมพันธ์ความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษา กับปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยสภาพแวดล้อมเป็นความสัมพันธ์ทางบวกในทิศทางเดียวกัน

ตารางที่ 5 ค่า Tolerance และ ค่า VIF เพื่อแสดงความสัมพันธ์กันระหว่างตัวแปรทำนาย

ตัวแปรทำนาย	Tolerance	VIF
X_1	.523	1.913
X_2	.332	3.015
X_3	.387	2.586
X_4	.537	1.862
X_5	.445	2.247
X_6	.448	2.234
X_7	.743	1.346

จากตารางที่ 5 พบว่า มีค่า Tolerance ตั้งแต่ .332-.743 และมีค่าความแปรปรวนที่สูงเกินความเป็นจริง (Variance Inflation Factor: VIF) ตั้งแต่ 1.346-3.015 แสดงว่า ตัวแปรทำนายชุดนี้มีความสัมพันธ์กันไม่สูงมากนัก เนื่องจากมีค่า Tolerance สูงกว่าเกณฑ์ คือ .10 หรือมีค่า VIF ไม่เกินเกณฑ์ คือ 10 (Vittinghoff, 2005) ดังนั้น จึงไม่มีปัญหาเกี่ยวกับ Multicollinearity สามารถนำไปเป็นตัวแปรอิสระเพื่อวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณได้

ตารางที่ 6 ตัวแบบที่เหมาะสมของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษา

ปัจจัยที่ส่งผลต่อ ความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง	ค่าสัมประสิทธิ์		<i>t</i>	<i>p – value</i>
	การถดถอย <i>b</i>	<i>β</i>		
ประสิทธิภาพแห่งตน (X_2)	.475	.479	4.042	.000
การมุ่งอนาคตควบคุมตน (X_3)	.214	.255	2.032	.048
การได้รับแบบอย่างความรับผิดชอบ (X_5)	.769	.221	2.153	.037
$a = -1.720$, $R = .775$, $R^2 = .600$, $SE_{est} = .304$, $F = 23.024$, $p < .01$				

หมายเหตุ: *b*: Unstandardized beta coefficient, *β*: Standardized beta coefficient

จากตารางที่ 6 พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษา ได้แก่ ประสิทธิภาพแห่งตน (X_2) ($b = .475$, $p = .001$) การมุ่งอนาคตควบคุมตน (X_3) ($b = .214$, $p = .048$) และการได้รับแบบอย่างความรับผิดชอบ (X_5) ($b = .769$, $p = .037$) ตามลำดับ จึงต้องยอมรับสมมติฐานที่กำหนด นอกจากนี้ ตัวแปรทำนายทั้ง 3 ตัวแปรสามารถทำนายความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาได้ร้อยละ 60 และมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการทำนายเท่ากับ .304

ดังนั้น จึงเขียนสมการทำนายความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษา ได้ดังนี้

สมการทำนายในรูปคะแนนดิบ

$$Y' = -1.720 + .475X_2 + .214X_3 + .769X_5$$

สมการทำนายในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Z_{y'} = .479Z_{X_2} + .255Z_{X_3} + .221Z_{X_5}$$

6. อภิปรายผล

จากผลการศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการเปิดใจรับโอกาสที่จะเรียน รองลงมาคือ ด้านความรักที่จะเรียน ด้านความเชื่อมั่นว่าตนเองเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ ด้านการมองอนาคตใน

แง่ดี ด้านความรับผิดชอบต่อการเรียนของตนเอง ด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านความสามารถใช้ทักษะในการศึกษาหาความรู้และทักษะการแก้ปัญหา และด้านความคิดริเริ่มและมีอิสระในการเรียน ตามลำดับ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการเปิดใจรับโอกาสที่จะเรียน เนื่องมาจากนักศึกษาส่วนใหญ่มีความคาดหวังที่จะประสบความสำเร็จและจบการศึกษาอย่างมีคุณภาพ ดังที่ สมคิด อิศระวัฒน์ (2538) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยตนเองต้องสมัครใจที่เรียนด้วยตนเอง ซึ่งตนเองเป็นแหล่งข้อมูล นั่นคือผู้เรียนสามารถบอกได้ว่าสิ่งที่ตนเรียนคืออะไร รู้ว่าทักษะและข้อมูลที่ต้องการหรือจำเป็นต้องใช้มีอะไรบ้าง สามารถกำหนดเป้าหมาย ผู้เรียนต้องเป็นผู้จัดการเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ด้วยตนเอง

จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง พบว่า การมุ่งอนาคตควบคุมตนเองส่งผลต่อพฤติกรรม การเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาสูงที่สุด เนื่องจากการมุ่งอนาคตควบคุมตนเองช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึงความสำคัญของการเรียนรู้ในอนาคต และสามารถควบคุมพฤติกรรมของตนเองเพื่อบรรลุเป้าหมายในการเรียนรู้ การมุ่งอนาคตช่วยให้ผู้เรียนเห็นถึงประโยชน์ของการเรียนรู้ในระยะยาว และการควบคุมตนเองช่วยให้ผู้เรียนสามารถจัดการกับอุปสรรคต่างๆ และคงความมุ่งมั่นในการเรียนรู้ เมื่อนักศึกษาเล็งเห็นความสำคัญของสิ่งที่เกิดขึ้นกับตนเองในอนาคต จึงพยายามเรียนรู้ด้วยตนเองจนประสบความสำเร็จในสิ่งที่วางแผนไว้ ดังผลการวิจัย ของ Boyer และคณะ (2014) พบว่า การใช้ความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองอาศัยคุณลักษณะสำคัญ 5 ประการ คือ 1) การควบคุมตนเอง (internal locus of control) 2) แรงจูงใจ (motivation) 3) การลงมือ ปฏิบัติ (performance) 4) การสนับสนุน (support) และ 5) การรับรู้ความสามารถแห่งตน (self-efficacy) และสอดคล้องกับ ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจณปัจจนิก (2520) กล่าวว่า การมุ่งอนาคตควบคุมตนเองมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของการปฏิบัติงานอย่างมาก กล่าวคือ ถ้าแต่ละขั้นตอนของการปฏิบัติงานนั้นมีผลต่อความสำเร็จหรือความก้าวหน้าของบุคคลในอนาคต ความสำเร็จในแต่ละขั้นก็จะเป็นแรงจูงใจให้บุคคลพยายามปฏิบัติงานในขั้นต่อไปให้สำเร็จเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขั้นสุดท้าย

ประสิทธิภาพแห่งตนส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาได้หลากหลายด้าน เช่น ความเชื่อมั่นในความสามารถในการเรียนรู้ แรงจูงใจในการเรียนรู้ และความพยายามในการแก้ปัญหา การมีประสิทธิภาพแห่งตนสูงจะช่วยให้บุคคลมีความเชื่อมั่นว่าตนสามารถเรียนรู้ได้สำเร็จ และจะพยายามมากขึ้นเมื่อเผชิญกับอุปสรรค เมื่อนักศึกษามีความต้องการเป็นของตนเอง มีการวางแผนอนาคตของตนเอง จะพยายามมุ่งมั่นที่จะต่อสู้เพื่อให้ตนประสบความสำเร็จ ซึ่ง Bandura (1997) ได้ให้ความหมายของการรับรู้สมรรถนะแห่งตน คือ การตัดสินใจความสามารถของตนเองในการประกอบกิจกรรมที่กำหนดภายใต้สถานการณ์ที่จำเพาะหรือเป็นความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง ที่จะจัดการและดำเนินการกระทำ พฤติกรรมให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ และสอดคล้องกับทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Hopper, 2024) ได้กล่าวถึงความต้องการการยอมรับนับถือในตนเอง (Self-Esteem) ได้แก่ ความต้องการสร้างสถานภาพของตัวเองให้สูงขึ้น มีความภาคภูมิใจและสร้างความนับถือตนเอง ขึ้นชมในความสำเร็จของงานที่ทำ รู้สึกมั่นใจในตนเอง ต้องการการยอมรับและได้รับการ

ยกย่องจากผู้อื่น เชื่อกันว่าตนเองมีความรู้ความสามารถและสามารถประสบความสำเร็จได้ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิณพิรัตน์ คนสนิท และต้องลักษณะ บุญธรรม (2567) ได้ศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้แบบนำตนเองของครูประถมศึกษาในยุคดิจิทัล ได้แก่ การรับรู้ความสามารถของตนเอง แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความมีวินัยในตนเอง บรรยากาศและสภาพแวดล้อมทางการศึกษา เจตคติและการเห็นคุณค่าและการยอมรับตนเอง สามารถพยากรณ์การเรียนรู้ แบบนำตนเองของครูประถมศึกษาในยุคดิจิทัล ได้ร้อยละ 51.90 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การได้รับแบบอย่างความรับผิดชอบส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากการมีแบบอย่างที่ดีสามารถเป็นเครื่องมือที่มีค่าในการสนับสนุนการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยการให้แรงจูงใจ แนวทางความเชื่อมั่น แรงบันดาลใจและทักษะการเรียนรู้ โดยเฉพาะการเรียนรู้ผ่านการลงมือทำ (learning by doing) ซึ่งส่งเสริมแรงจูงใจและความสุขในการเรียนรู้ เพิ่มประสบการณ์และสร้างความเชื่อมั่นนอกจากนี้ การมีแบบอย่างยังช่วยพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และทักษะทางสังคม ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ในระยะยาวและในชีวิตประจำวันของนักศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของซูลีกร ยัมสุตและคณะ (2549) พบว่า การเป็นแบบอย่างของพ่อแม่ในการเรียนรู้ การสร้างบรรยากาศภายในครอบครัวที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การให้ความรัก กำลังใจจากพ่อแม่มีผลให้เด็กมีความสามารถในการใฝ่รู้วิทยาศาสตร์ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุจินดา ประเสริฐ และคณะ (2554) ได้สร้างชุดฝึกอบรมพัฒนาแรงจูงใจภายในในการเรียนรู้ และความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองที่มีต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม พบว่า นักศึกษาที่ได้รับการพัฒนาแรงจูงใจภายในในการเรียนรู้และความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง มีความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง แรงจูงใจภายใน ในการเรียนรู้และความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองสูงขึ้น

7. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการสนับสนุนและส่งเสริมให้นักศึกษามีความเชื่อมั่นและมั่นใจว่าตนเองมีความสามารถในการเรียนรู้จนประสบผลสำเร็จถือเป็นสิ่งสำคัญ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาควรสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อความต้องการของนักศึกษา โดยจัดหาแหล่งทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้เพื่อสร้างแรงจูงใจ อีกทั้งบุคคลรอบข้างควรมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความสามารถในการเรียนรู้ดังกล่าว

2. ผลการวิจัยในครั้งนี้ศึกษาภายใต้กลุ่มนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาชีววิทยา ซึ่งบริบทของนักศึกษาอาจแตกต่างกันออกไปในแต่ละหลักสูตร หากทำการศึกษากับนักศึกษาหลักสูตรอื่น ๆ ควรต้องมีการสำรวจบริบทของกลุ่มตัวอย่างในเบื้องต้นเพื่อเป็นแนวทางกำหนดตัวแปรที่ทำการศึกษา

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยเพื่อสร้างรูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาในรายวิชาที่ต้องการให้เกิดผลด้านความสำเร็จในการเรียนรู้หรือรายวิชาที่เหมาะสม
2. ควรออกแบบจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น วิศวกรสังคม มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพแห่งตน การมุ่งอนาคตควบคุมตน และการได้รับแบบอย่างความรับผิดชอบ ซึ่งเป็นตัวแปรที่ส่งผลถึงประสิทธิภาพการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษา
3. ควรศึกษาแรงจูงใจในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษา โดยใช้วิธีการเชิงลึก เช่น การสัมภาษณ์ เพื่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุด
4. ควรมีการวิเคราะห์สาเหตุหรือการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) เพื่อศึกษาอิทธิพลของตัวแปรทั้งทางตรงและอิทธิพลทางอ้อม เพื่อให้ได้รายละเอียดที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- คณะกรรมการประกันคุณภาพภายในระดับอุดมศึกษา. (2558). *คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับอุดมศึกษา พ.ศ.2557*. สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- ชมพู เนื่องจำนงค์, ภัทรยุทธ โสภอัสวกรณ์ และ อัจฉรา ธนียะ. (2563). กรอบทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 กับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน. *วารสารวิชาการสถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ*, 6(1), 623-640.
- ชูลีกร ยิ้มสุด และคณะ. (2549). ปัจจัยเชิงสาเหตุและผลของการใฝ่รู้ทางวิทยาศาสตร์ในนักเรียนช่วงชั้นที่ 4. *จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน และ เพ็ญแข ประจักษ์ปัจฉิม. (2520). *จริยธรรมของเยาวชนไทย*. สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นัตตา อังสุไวย. (2550). *การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน วิชาเคมีที่เน้นกระบวนการเรียนรู้แบบนำตนเองของนักศึกษา ระดับปริญญาตรี (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น*. สุวีริยาสาส์น.
- ปัญญทัศน์ วีระพล และ อนรรฆ จรรย์ยานนท์. (2563). กระบวนการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักกีตาร์ชาวไทย กรณีศึกษา ธรรมรัตน์ ดวงศิริ. *วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 12(1), 181-206.

- พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา. (2542). *จิตวิทยาการศึกษา. พัฒนาศึกษา*.
- พัชรีย์ มะสมแสง. (2544). ปัจจัยบางประการที่สัมพันธ์กับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง (ปริญญาานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พิณพิรัตน์ คนสนิท และ ต้องลักษณ์ บุญธรรม. (2567). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้แบบนำตนเองของครู ประถมศึกษาในยุคดิจิทัล. *วารสารศิลปศาสตร์ราชชมงคลสุวรรณภูมิ*, 6(2), 387-400.
- ภมรศรี ศรีวงศ์พันธ์. (2549). *ความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของหัวหน้าหอผู้ป่วย โรงพยาบาลชุมชน จังหวัดเชียงราย* (พยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มาริสา ธรรมมะ. (2545). ความพึงพอใจของนิสิตต่อสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตสารสนเทศ สระแก้ว (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา.
- รุ่งฟ้า กิติญาณสันต์. (2552). การส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองของนิสิต: การสะท้อนจากกระบวนการวิจัย ปฏิบัติการ. *วารสารการศึกษาและพัฒนาสังคม*, 5(1-2), 145-166.
- วัฒนาพร ระจับสุข. (2545). *แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง*. แอลทีเพรส.
- สมคิด อิศระวัฒน์. (2538). การเรียนรู้ด้วยตนเอง. *วารสารการศึกษานอกระบบ*, 4, 73-80.
- สมคิด อิศระวัฒน์. (2541). *ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูเด็กของคนไทยที่มีผลต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง*. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุจินดา ประเสริฐ, อรพินท์ ชูชม, พรธณี บุญประกอบ และ อังคินันท์ อินทรกำแหง. (2554). ผลการพัฒนา แรงจูงใจภายในการเรียนรู้และความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองที่มีต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ ด้วยการนำตนเองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์*, 17(2), 53-68.
- แสงเดือน เจริญนิม, ทศนีย์ ชันติยะ, สาธิต เจริญนิม และ อุทัยวรรณ สมศรีรัฐกิจ. (2555). *ความสามารถในการเรียนรู้แบบนำตนเองของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อิทธิพล เปียทอง และคณะ. (2557). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม*. มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.
- อรณิชา ทศตา, สิรินาศ จงกลกลาง และ นาทยา ปิรันธนานนท์. (2567). การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Directed Learning: SDL). *วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 18(3), 375-387.
- Ahammad, F. (2023). Self-directed learning: A core concept in adult education. *The Online Journal of Distance Education and e-Learning*, 11(3), 2952-2962.
- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. W. H. Freeman.

- Boyer, S. L., Edmondson, D. R., Artis, A., & Fleming, D. E. (2014). Self-directed learning: A tool for lifelong learning. *Journal of Marketing Education*, 36(1), 20-32.
- Brockett, R. G., & Hiemstra, R. (1991). *Self-direction in adult learning: Perspectives on theory, and practice*. Routledge.
- Malamed, C. (2016). *Self-directed learning: Empowerment in the workplace*.
<https://www.linkedin.com/pulse/self-directed-learningempowerment-workplace-connie-malamed/>
- Douglass, C., & Morris, S. R. (2014). Student perspectives on self-directed learning and assessment. *Journal of the Scholarship of Teaching and Learning*, 14(1), 13-25.
- Downing, J., & Thackrey, D. (1971). *Reading readiness*. University of London Press.
- Erdem, C., Bağcı, H., & Kocyigit, M. (2019). *21st century skills and education*. Cambridge Scholars Publishing.
- Griffin, C. (1983). *Curriculum theory in adult lifelong education*. Crom Helm.
- Hopper, E. (2024). *Maslow's Hierarchy of Needs Explained*.
<https://www.thoughtco.com/maslows-hierarchy-of-needs-4582571>
- Knowles, M. S. (1975). *Self-directed learning*. Association Press.
- Knowles, M. S. (1975). *Self-directed learning: A guide for learning and teaching*.
 Follett Publishing Company.
- Loeng, S. (2020). Self-directed learning: A core concept in adult education. *Education Research International*, 1, 3816132.
- Manning, G. (2007). Self-directed learning: A key component of adult learning theory. *Journal of the Washington Institute of China Studies*, 2(2), 104-115.
- Monroe, K. S. (2014). *The assessment of self-directed learning readiness in medical education* (Doctoral Dissertation). Mercer university.
- Skager, R., & Dave, H. (1977). *Curriculum for lifelong education*. Program Process.
- Song, L., & Hill, J.R. (2007). A conceptual model for understanding self-directed learning in online environments. *Journal of Interactive Online Learning*, 6(1), 27-42.
- Vittinghoff, E. (2005). *Regression methods in biostatistics: Linear, logistic, survival, and repeated measures models*. Springer.